

איגרת המפמ"ר תחום דעת עברית ביסודי

למידה אוריינית מרחוק בצל מלחמת "עם כלביא" הנחיות ודגשים יוני 2025; סיון תשפ"ה

מורים¹, רכזים ומדריכים לעברית בחינוך היסודי,

מנהלים ומפקחים על בתי הספר,

אנשי חינוך יקרים,

איגרת זו נשלחת אליכם בעיצומם של ימי חירום מאתגרים ומטלטלים ובשלהי שנת הלימודים. אנו למודי ניסיון בהוראה מרחוק בשעת חירום, ועם זאת, המשימה מאתגרת ומורכבת לניהול ולביצוע.

תחום החינוך הלשוני עומד בליבת הלמידה בבית הספר. בימים אלה, בצל המלחמה, מפגשי הלמידה האוריינית מהווים מרחב משמעותי לטיפול החוסן האישי של התלמידים. מפגשי הלמידה האוריינית:

- * מזמנים הזדמנויות לשיח בהקשרים אקטואליים ואישיים;
- * מציעים מרחב לביטוי אישי בדיבור ובכתיבה;
- * מזמנים מפגשים אורייניים מסקרנים אינטלקטואלית ומעוררים רגשית;
- * הסיפורים והספרים מאפשרים רגעי הפוגה והסחת דעת וגם מרחב לעיבוד תהליכיים אישיים;
- * השירים המולחנים מרוממים את מצב הרוח ותורמים לעיצוב הזהות האישית והלאומית שלנו.

להלן מספר דגשים והנחיות איך לעצב את שגרת הלמידה האוריינית בימים אלה ועד לסיומה של שנת הלימודים, ובהן המלצות דידקטיות.

1. **סדירות של למידה אוריינית** – מומלץ להקדיש מדי יום זמן למפגשי למידה אוריינית המתנהלים מרחוק בצורה סינכרונית וא־סינכרונית. משך מפגשי הלמידה הסינכרוניים יכול להיות גמיש ולהשתנות בהתאם למטרת המפגש, סוג הפעילות וגיל התלמידים. רצוי שסדר היום ומפגשי הלמידה האוריינית יוצגו לתלמידים ולמשפחותיהם ויהיו ידועים להם מראש. הדבר יסייע לבניית תחושת ביטחון ומכוונות עצמית בלמידה.

¹ לשון זכר מייצגת את כל המגדרים.

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית – אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בגיל הרך וביסודי

2. **הוראה בקבוצות קטנות** – רצוי שמפגשי הלמידה האוריינית ייעשו בקבוצות קטנות בהן 6-8 תלמידים בכל קבוצה זאת כדי ליצור מרחב למידה פרסונלי המאפשר לכל ילדה וילד אפשרות לקחת חלק פעיל בשיח ובפעילויות.
3. **למידה חווייתית** – מפגשי הלמידה צריכים להיות חווייתיים, מהנים ומזמנים למידה פעילה. רצוי להסתייע בכלים טכנולוגיים התומכים בכך.
4. **מיקוד** – מפגשים הלמידה האוריינית צריכים להיות ממוקדים. רצוי להימנע מעומס של מטרות והנחיות. יישמו את העיקרון "מעט זה יותר!" – קבוצה קטנה, תוכן ממוקד, משך זמן למידה קצר – הרווחים שתקבלו יהיו גדולים יותר! (הן בלמידה האוריינית והן באיכות השיח הרגש-חברתי בין המורה לתלמידיו ובין התלמידים).

הצעות לפעילויות לקידום הלמידה האוריינית:

יש להפעיל שיקול דעת בתכנון הלמידה האוריינית בהתחשב בגיל התלמידים, ביכולות השפתיות והאורייניות, בפניות ובמסוגלות שלהם ללמידה, וכן בהתאם למשאבים הפדגוגיים והטכנולוגיים העומדים לרשותכם.

1. **שיחת בוקר** – מומלץ לפתוח בשיחת בוקר שמטרתה לבסס יחסי קרבה, קשר אישי, תחושת שייכות ותחושת הביחד. אפשר לשלב פעילויות חווייתיות המזמנות שיתוף אישי מתוך בחירה. שיחת הבוקר היא הזדמנות לתרגול מיומנויות של שיח והבעה, שימוש במילות תואר מדויקות ואוצר מילים רגשי.
2. **למידה אוריינית "דרך השירים"** – מומלץ לעגן סדירות של למידה אוריינית על מצע של פזמונים ושירים מולחנים. האזנה לשירים מולחנים והשירה המשותפת מעצבים חוויה שיתופית נעימה ותחושה של אחווה, שייכות ואחדות. הלחן והשירה מרוממים את מצב הרוח, מסייעים בגיוס הקשב וההנעה ללמידה.

מומלץ לפתוח כל יום למידה במפגשי שירה משותפים.

השירים יהוו מצע לשיח וללמידה שפתית-אוריינית: ניתן לעודד קריאה של השיר, להעמיק בחלק ממילותיו, לעורר שיח ופרשנות ולהציע מגוון פעילויות בעקבות ההיכרות עם השיר: איור של בתים בשיר, כתיבה "כמו" וכתיבה בעקבות, חקירת מילים ומשפטים ועוד.

אפשר לבחור מתוך רפרטואר השירים המעצבים את פס הקול התרבותי שלנו. בחרו שירים בעלי מסר אופטימי, מחזק ומעצים, שירים המעוררים תקווה.

המלצות לשירים: אור, נעמי שמר; הלואי, שהשמש תעבור עלי, יורם טהרלב; הלואי, אהוד מנור; יחד, שמרית אור; ברוש, אהוד מנור; תפילה לשלום, מיכאל וקנין; בוא נשיר לארץ יפה, אבי רן טויג; עוד יבוא שלום עלינו, מוש בן ארי; שיר לאהבה, איילת ציוני.

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית – אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בגיל הרך וביסודי

מומלץ להסתייע בתוכנית "פסקול חברתי", "שיר של יום" וביחידות ההוראה "הפוגה עם שיר".

להלן הכוונה כיצד להוביל מפגש אורייני חוויתי "דרך השירים":

הזמנה לשיח בעקבות האזנה לשיר

מוזיקה מעצם טבעה מדברת ללב, ולכן חשוב לאפשר לתלמידים להתחבר לתחושות שהשיר והלחן מעוררים בהם.

עודדו שיח חופשי ומרחב בטוח לביטוי אישי ולפרשנויות.

הדגישו שאין תשובה אחת "נכונה".

תכננו את השיח במליאה ואפשרו גם שיח בלמידת עמיתים.

העמקה במשמעויות ברובד הגלוי והפרשני:

שיר אורייני: התייחסות לתוכן – למילים, למשפטים ולרעיונות.

שיר ספרותי: העמקה ברעיונות – פרשנות והבנה של האמצעים הספרותיים.

לשאל שאלות פתוחות כמו "מה לדעתכם מרגיש הדובר?" או "למה בחר המשורר לתאר דווקא כך?"

שיר רגשי: לדבר על רגשות שהשיר מעלה, לזהות רגשות אצל הדמויות/הדובר.

חיבור רגשי: מה השיר מזכיר לי? מתי הרגשתי כך?

אנדרה חברתית: מה אפשר ללמוד מתוך השיר?

תיהלך המפגש האורייני עם השיר:

מפגש אורייני עם שיר

האזנה לשיר

הנאה, חוויה קולקטיבית

קריאה של השיר

הקראה, קריאה שיתופית וקריאה עצמית

היכרות עם מילות השיר

התייחסות לתוכן – למילים, למשפטים ולרעיונות

הזמנה לשיח

העמקה במשמעויות ברובד הגלוי והפרשני; שיח בנושאים ערכיים, חברתיים ורגשיים;
יצירת חיבור אישי ומשמעות אישית, הרחבת המשמעות

הזמנה לפעילות

קריאה, הבעה, חקירה

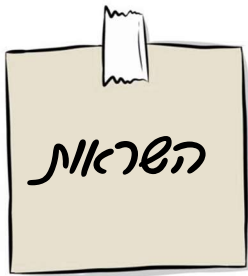
האזנה לשיר

האזנה לשיר בליווי שירה שיתופית

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית – אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בגיל הרך וביסודי

השראות למפגשי למידה "דרך השירים":

אור

נעמי שמר

העמקה בבית אחד מתוך השיר –
שמש, הביאו שמש
אם שמי מעוננים
עוצמת את עיני
אבל השמש היא בפנים.

- * למה הכוונה בביטוי "שמי מעוננים"?
- * כיצד מרגישה הדוברת בשיר?
- * מה יכול לגרום לשמיים שלה להיות מעוננים?
- * הדמות מספרת שכאשר היא עוצמת את עיניה היא מוצאת את השמש בפנים. למה הכוונה?
- * יצירת שמש כיתתית – כל תלמיד יכתוב בקרן השמש מהי קרן השמש שלו. נצבור מאגר כוחות ואורות שמעצימים אותנו.
- * חקירת הביטוי "שמי מעוננים".

שהשמש תעבור עלי

יורם טהרלב

קישור: [פ"סקול חברתי](#)

השיר מזמן שיח על התמודדות עם קושי וגעגוע, ועל תחושת שייכות כגורם מחזק ומפתח חוסן.

הזמנה לשיח

- * אספו מילים המתארות מראות של טבע.
- * למה הדוברת בשיר מוכרחה לגעת העשבים ובאדמה?
- * גם השמש מוזכרת בשיר. למה מתכוונת הדוברת במשפט: "שהשמש תעבור עלי?" מה מבקשת הדוברת מהשמש?
- * לאיזה מסע לדעתכם היא יוצאת?
- * מהם "ימים ללא מרגוע", לדעתכם? האם גם אתם חשתם כך פעם? שתפו במקרה שבו עבר עליכם רגע או יום כזה.
- * מה עוזר לדוברת בשיר להירגע?
- * מה עוזר לכם להירגע? ציינו שלוש פעולות או שלושה דברים אשר עוזרים לכם למצוא מרגוע.
- * הדוברת בשיר חוששת שכאשר תשוב חזרה מן המסע, לא יזכרו אותה האנשים אשר הכירו אותה. האם זה ייתכן?
- * מה תציעו לחבר אשר מרגיש כך? את מי לדעתכם הוא יכול לשתף בתחושותיו?

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית – אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בגיל הרך וביסודי

הלואי

אהוד מנור

קישור: [פ"סקול חברתי](#)

השיר מהדהד את המעבר שמתרחש בתקופה זו מאבל לשמחה, מכאב לתקווה ומזיכרון לחזון. השיר עוסק במורכבות המציאות הנוכחית ובו בזמן מעודד אותנו לחלום, לשאוף ולפעול למען עתיד טוב יותר – אישי, לאומי וכלל-אנושי.

מטרות:

1. לפתח כישורי שפה והבנת הנקרא דרך שיר.
2. לעודד ביטוי רגשי ושיח ערכי.
3. לטפח תקווה, אמפתיה וחשיבה על שינוי חיובי בעולם.

קריאת השיר והעמקה בו:

איזו מילה חוזרת שוב ושוב בשיר?
מתי משתמשים במילה הלואי? משאלה, תקווה
על מה חולם המשורר? תנו דוגמה.
מצאו ביטוי שמבטא תקווה לטוב בעולם.

בחברותא:

קראו שוב את השיר. חלקו ביניכם את ההקראה.
בחרו שני משפטים שנגעו בכם.
הסבירו זה לזה מה משמעותם ומדוע בחרתם בהם.

במליאה:

מה הייתם מאחלים לעולם אם הייתם כותבים שיר כזה?
למה לדעתכם חשובה תקווה, גם כשקשה?
מה עוזר לנו להרגיש אופטימיות?

הצעות לפעילויות:

- * כתיבה: לכתוב בית חדש לשיר שמתחיל ב"הלואי..."
- * אפשר להכין פתקיות "הלואי" – כל תלמיד יכתוב איחול אישי קטן.
- * כתיבה של תפילה אישית – כתיבה על משהו שאני מייחל לו.
- * ציור: לצייר סצנה מהשיר (למשל קשת, מדבר מצמיח דשא, אנשים מתאחדים).
- * "הלואי שנזכור תמיד שתקווה מתחילה במחשבה קטנה בלב אחד." – שיח מעמיק ופרשני.
- * התיידדות עם המילה "הלואי" והזמנה לשיתוף בתפילה האישית
- * כתיבת שיר אישי "כמו" השיר "הלואי"
- * שימוש באפליקציית [suno](#) להלחנת השיר שהתלמידים חיברו.

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית – אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בגיל הרך וביסודי

3. **עידוד כתיבה** – מומלץ לשלב פעילויות המזמנות כתיבה הבעתית וכתיבה נרטיבית. לדוגמה: כתיבת סיפורים, כתיבת מכתבים, כתיבת יומן. אפשר לעודד את התלמידים להעלות על הכתב את החוויות שלהם מימי המלחמה הנוכחית ולתעד אותן. חוויות אלו יהפכו למסמך עדות בעל ערך היסטורי. מהלך דומה הובלנו עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל". מומלץ לעיין בתוכנית הפדגוגית "כותבים היסטוריה".
4. **קריאה דיאלוגית מונחית** – מומלץ להרבות בהקראה של סיפורים וספרי ילדים ונוער בכל שכבות הגיל. קריאה שיתופית של ספרים עם התלמידים המלווה בשיח ובדיאלוג, יש בה לא רק כדי לטפח את הכישורים השפתיים והאורייניים של התלמידים, אלא לספק רגעי הנאה והפוגה. קריאה דיאלוגית מעוררת את הדמיון והרגש, מפתח את המחשבה ומזמנת מרחב לביטוי אישי, לשיח ולדיאלוג. 🌸 בחרו ספרים שירתקו את התלמידים. אפשר להיוועץ בילדים ולבחור יחד איתם את הספרים. 🌸 צרו שעת סיפור קבועה מדי יום. 🌸 התלמידים ייהנו במיוחד מהקראה של ספר בהמשכים. 🌸 הסתייעו בפורטל "שמחת הקריאה" לגיוון הפעילויות סביב קריאת ספרים להנאה. הצעות לפעילויות ו**הנחיות ודגשים** כיצד לנהל את מפגשי הקריאה הדיאלוגית ניתן למצוא בתוכנית ו"זרעי קיץ".
5. **תוכניות פדגוגיות לקידום האוריינות הלשונית:**
- 🌸 "קריאה מהנה" – תוכנית הוראה לקידום שטף קריאה בזיקה להבנת הנקרא על מצע של טקסטים מסוגים שונים (בדיחות, סיפורים, קטעי מידע, כתבות) ויחידות דיגיטליות. התוכנית כוללת טקסטים בשלוש גרסאות כתיב: ניקוד מלא, ניקוד חלקי, ניקוד מסייע ופעילויות חווייתיות ומשחקיות. התוכנית מתאימה להוראה בקבוצות קטנות ובלמידת עמיתים.
- 🌸 "השלם החסר" – תוכנית הוראה לקידום הקריאה והידע הלשוני המבוססת על פרקטיקה מילוי מילים חסרות ('קלוז') על מצע של טקסטים מידעיים. התוכנית מתאימה להוראה בקבוצות קטנות ובלמידת עמיתים.
6. **עידוד קריאה** – עודדו את התלמידים לקרוא בקריאה שיתופית מונחית בזום ובקריאה עצמית. אפשר להסתייע בכתבי עת הזמינים לכם בפורטל בגיליון דיגיטלי ובכתבות אקטואליות הלקוחות מתוך כתב העת "סימניה". תמצאו מגוון כתבות המתאימות לקריאה שיתופית, לעיון ולדיון בקבוצה קטנה וכן לקריאה עצמית. חלק מן הכתבות מלוות בפעילויות.
7. במידה והתנאים מאפשרים, שלבו **פעילויות להעשרה** וללמידה בהקשרים מגוונים ובלתי פורמליים, לדוגמה:

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית – אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בגיל הרך וביסודי

⊗ האזנה להסככים (פודקסטים) הנגישים באופן דיגיטלי (קישורים: [כאן חינוכית](#), [ספריית פיג'מה](#)).

תלמידים יכולים לבחור כל תוכן שמעניין אותם ואת הזמן שמתאים להם להקשיב להסכת.

⊗ הקשבה לסיפורים מוקראים באופן דיגיטלי.

⊗ למידה בסביבות דיגיטליות ([רשימת סביבות התוכן הפתוחות בשעת חירום](#)).

⊗ עיון בכתבי עת לילדים ובכתבות אקטואליות (קישור לדפדוף דיגיטלי: [אדם צעיר](#), [אצבעוני](#), [נשיונל](#)

[ג'אוגרפיק קידס](#), [אותיות וילדים](#), [מדע וטבע](#), [סימניה](#)).

העמדנו לרשותכם מרחב ייעודי בפורטל הפדגוגי "[למידה בשעת חירום](#)" שבו מרוכזים חומרי הוראה מומלצים המתאימים לשעת חירום. הפורטל מתעדכן מעת לעת בחומרי הוראה חדשים שפותחו בהתאמה לעת הזו.

אנחנו כאן לשירותכם! נשמח להציע ליווי בחשיבה, בתכנון, בהדרכה, ובמציאת מענים ייחודיים לאתגרים העומדים לפתחנו.

בשורות טובות,

ד"ר לימור קולן

מנהלת תחום דעת עברית ביסודי ובגיל הרך
וצוות החינוך הלשוני;

העתקים:

גב' חגית חזן, ממונה מיומנויות יסוד, האגף לחינוך יסודי

גב' יעל נדלר, מפקחת על החינוך הלשוני בחמ"ד, מנהל החינוך הדתי

גב' אורית רוזנמן, מפקחת על הוראת העברית במחוז החרדי

גב' אילנה קלר, מדריכה מרכזת לחינוך הלשוני בחינוך המיוחד

מדריכות מחוזיות, תחום דעת עברית